

YAKUT TÜRKÇESİNDE İKİZLEŞMİŞ ÜNSÜZLER*

V. M. ANİSİMOV

Çevirenler: Dr. Emine ATMACA* - Reshide ADZHUMEROVA*

ÖZET

Uygur-Oğuz grubuna ait Yakut Türkçesi, Türk dilinin Sibirya'da Rusya Federasyonu'na bağlı Yakut Özerk Cumhuriyetinde konuşulan uzak bir lehçesidir. Yakut Türkçesi, Türk dilinin Ana Türkçe döneminden çok önce ayrıldığı için genel Türkçeden çok uzaklaşmıştır. Yazı dili hâline çok sonra geçmiş Yakut Türkçesinin söz varlığında Moğolca, Tunguzca, Samoyetçe ve Rusçaya ait dil öğeleri bulunur. Yakut Türkçesinin *Kangal-Vilyuy*, *Nam-Aldan* ve *Dolagan* olmak üzere üç ağzı vardır.

Bilindiği üzere Türk dilinin ünlüleri, boğumlanma süreleri bakımından *uzun ünlüler*, *kısa ünlüler* ve *normal süreli ünlüler* olmak üzere üç grupta ele alınır. Uzun ünlüler, kendi içerisinde *ikincil uzun ünlüler* ve *birincil (~asli) uzun ünlüler* olmak üzere iki gruba ayrılır. İkincil uzun ünlüler bugün Oğuz grubu lehçelerinden Gagauz ve Türkmen; Karluk grubu lehçelerinden Uygur; Kıpçak grubu lehçelerinden Kırgız, Kumuk, Karaçay-Malkar; Sibirya grubu lehçelerinden Tuva, Altay, Şor ve Hakas Türkçelerinde görülmektedir. Türk dilinde birincil ünlü uzunlukları ise düzenli olarak Türkmen, Halaç ve Yakut Türkçelerinde yaşamaktadır. Özellikle Yakut Türkçesi, en eski Türk diline ait *birincil (~asli) uzun ünlüleri* sistemli bir şekilde koruduğundan Türk Dili araştırmaları açısından son derece önemli bir lehçedir.

V. M. Anisimov bu makalesinde, Yakut Türkçesinde uzun ünsüzler var mıdır? Yoksa bu durum, birbirine tamamen benzemiş iki ünsüzün (~ünsüz ikizleşmesi) yan yana gelmesi midir? gibi soruları Yakut Türkçesinde tespit ettiği örneklerden hareketle cevaplamıştır.

Anahtar Kelimeler: Yakut Türkçesi, ses bilgisi, ikiz ünsüz

TWIN CONSONANT IN THE YAKUT TURKISH

ABSTRACT

Yakut Turkish which belongs to the group of Uighur - Oghuz Turkish, Yakut Autonomous Republic is spoken. Yakut Turkish, Turkish language dialect. Yakut Turkish, distant dialect of Turkish language. Yakut Turkish is divided Turkish language before the main Turkish

* Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (eatmaca@sakarya.edu.tr; eatmaca07@hotmail.com)

* Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi (reshidekim@gmail.com)

period. There are Mongolian, Tungusic, Samoyedic and Russian the language elements in the Yakut Turkish lexicology. Yakut Turkish has *Kangal-Vidyuy*, *Nam-aldan* and *Dolagan* three mouth.

As is known, vowel in Turkish are considered in terms of formation *long vowels*, *short vowels* and *normal term* three groups. Long vowels are divided into two groups. Secondary long vowels and primary (~essential) long vowels. Secondary long vowels are Oghuz group of Gagauz and Turkmen dialects; Karluk group of Uighur dialects; Kipchak group of Kirghiz, Kumyk and Karachay-Balkar; Siberian of group Tuvan, Altai, Shor, and Khakas is Turkish. Primary (~essential) long vowels live in Turkmen, Halac and Yakut Turkish. Long vowels regular in Turkmen, Halac and Yakut Turkish. Especially Yakut Turkish protects *primary (~essential) long vowels* old Turkish language in a systematic way.

In this article V. M. Anisimov, are there any long consonants in the Yakut Turkish? or side by side with the arrival of twin consonants? He answered questions such as.

Key Words: Yakut Turkish, phonetics, twin consonants

Yakut Türkçesinin ses bilgisi kaynaklarında kısa (basit) fonemlerle birlikte son sırada uzun ünsüz fonemlerin varlığından bahsedilmektedir¹. Ancak bu konuda araştırma yapan Türkologların bazıları bu düşünceye katılmazlar. Kaynaklarda Yakut Türkçesindeki ünsüz fonemlerin tam sayısı ile ilgili kesin bir görüş yoktur. Şöyle ki, L. N. Haritonov'a göre Yakut Türkçesinin konuşma dilinde yirmi ünsüz fonem vardır². P. P. Baraşkov'a göre Yakut Türkçesinde otuz müstakil fonem vardır³. Toplam on bir ünsüz vardır: *pp, mm, tt, ss, nn, ŋŋ, ngng, ll, kk, hh, čč*⁴. T. P. Samsonova'ya göre de Yakut Türkçesinde toplam yirmi yedi ünsüz fonem vardır. Bunlardan yedisi ise uzundur: *tt, čč, nn, ll, mm, kk, hh*⁵.

Yakut Türkçesinde uzun ünsüzlerin varlığını savunanlara göre uzun ve kısa ünsüzler, "kelimelerin semantik ayrımına" hizmet ederler. Mesela; *oton* 'meyve' kelimesinde *t* ünsüzü kısadır. *Oton* 'ise' bağlacındaki *t* ise uzundur⁶. Uzun ünsüzlerin boğumlanmasının kısa ünsüzlerin boğumlanmasından temel farkı, fonemlerin telaffuzu sırasında daha çok emek harcanmasıdır⁷. N. D. Dyaçkovsky'in yazdıklarına göre Yakut Türkçesinde ünsüzün uzunluğu ve kısalığı onun *fonemik* özelliğidir. Mesela; *halan* 'su taşması, heyelan'; *hallān* 'gökyüzü'; *ana* 'inme hastalığı' *anna* '(herhangi bir şeyin) altı'; *oton* 'meyve'; *otton* 'ise'⁸ vb. T. P. Samsonova, bu konuda P. P. Baraşkov ile hemfikirdir⁹.

¹ P. P. Baraşkov, *Zvukovoy Sostav Yakutskogo Yazıka (Yakut Türkçesinin Ses Dizini)*, Yakutsk 1953, s. 9.; L. R. Zinder, *Obşçaya Fonetika (Genel Fonetik)*, Leningrad 1960, s. 125.; Ya. D. Dyaçkovskiy, *O Fonetičeskom Osvoyenii Zaimstvovannih Slova v Yakutskom Yazıke (Yakut Türkçesinde Alıntı Kelimelerin Fonetik Uyarlanması)*, Yakutsk 1962, s. 26. ; P. A. Sleptsov, *Russkiye Leksicheskiye Zaimstvovaniya v Yakutskom Yazıke (Yakut Türkçesinde Rusça Leksik Alıntılar)*, Yakutsk 1964, s. 93. ; T. P. Samsonova, *İzuçeniye Fonetiki v 5 Klasse (Yakut Okulunun 5. Sınıfında Fonetik Eğitimi)*; Yakutsköy Şkoli, *Voprosı Metodiki Prepodavaniya Russkogo Yazıka V 5—8 Klassah Yakutsköy Şkoli (Yakut Okulunun 5 - 8. Sınıflarında Rusça Eğitim Metotları)*, Yakutsk 1967, s. 9.

² L. N. Haritonov, *Sovremenniy Yakutskiy (Yazık (Çağdaş Yakut Türkçesi)*, Yakutsk, 1947, s. 47.

³ P. P. Baraşkov, adı geçen eser, s. 17.

⁴ Adı geçen eser, s. 11.

⁵ T. P. Samsonova, adı geçen eser, s. 9.

⁶ P. P. Baraşkov, adı geçen eser, s. 8.

⁷ Adı geçen eser, s. 10.

⁸ N. D. Dyaçkovskiy, adı geçen eser, s. 26.

⁹ T. P. Samsonova, adı geçen eser s. 9.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Ancak gerçekten Yakut Türkçesinde uzun ünsüzler var mıdır? Yoksa bu birbirine tamamen benzemiş iki ünsüzün yan yana gelmesi midir? Yakut Türkçesinde kelime başı, ortası ve sonunda ünsüzlerin kullanımı ile ilgili belli sınırlamalar vardır. Şöyle ki, Yakut Türkçesinde kelime başına, ortasına ve sonuna genelde *tek ünsüz* gelir¹⁰. *rt, lt, lk, mp, ngk* çiftlerinin kelime sonunda gelmesi az görülen bir durumdur (*bärt* ‘iyi’; *bult* ‘av’; *čolk* ‘ses taklidi’; *ämp* ‘ilaç’; *sing* ‘sümük’¹¹). Bu durumlarda bile ünsüzlerden birinin düşme ihtimali yüksektir. Kelime ortasında ise iki ünsüzün yan yana geldiği görülür¹². Ancak bu birleşmelerde, bütün ünsüzler bu durumda yer almazlar. Yakut Türkçesinde uzun ünsüzlerin varlığını kabul eden araştırmacılara göre uzun ünsüzler, kelime köküne gelir ve kökün son ünsüzü ekin ilk ünsüzü ile ilerleyici (~regresif) benzeşme ses olayı sonucunda oluşur¹³. Burada, iki ayrı ünsüzün yan yana gelmesi değil de tek bir uzun ünsüz fonemin varlığı söz konusudur. Fonoloji açısından uzun ünsüzlerin uzun fonem olarak kabul edilebilmesi için onların kısa ünsüzlere karşıtlık oluşturması şarttır¹⁴.

Ruşçada da uzun ünsüzler vardır. Şöyle ki, daha uzun olan ünsüzler, normal uzun ünsüzlere karşılık gelebilirler ve *fonemik anlam* taşırlar. Mesela; *stennyoy* ‘duvardaki’ *stenoj* ‘duvar gibi’; *stranna* ‘tuhaf’ *strana* ‘ülke’; *poddat* ‘vermek’ *podat* ‘vergi’ vb¹⁵. Bunun dışında uzun ünsüzler kelime başına gelerek anlam farklılığına sebep olurlar. Mesela; *vvoz* ‘(bir şeyin dışarıdan araçla getirilmesi)’ - *voz* ‘atlı yük arabası’; *sjat* ‘sıkmak (sıkma işinin bitmesi)’ - *jat* ‘sıkmak (sıkma işinin devam etmesi)’; *sšit* ‘dikiş dikmek (dikiş dikme işinin bitmesi)’ - *šit* ‘dikiş dikmek (dikiş dikme işinin devam etmesi)’; kelime sonuna da gelir: *kross* ‘kır koşusu’, *klass* ‘sınıf’ vb.

Ancak (örneklerin çoğunda) uzun ünsüzlerin morfolojik olarak iki ayrı foneme bölünmesi mümkün olduğundan Rus dil bilimi, Rusçada uzun ünsüzlerin varlığını kabul etmez¹⁶. Burada hemen akla yeni bir soru gelir. Yakut Türkçesinde morfolojik olarak bölünen ve bölünmeyen *uzun* veya *ikizleşmiş ünsüzlerin* sayısal oranı ne kadardır? Bu durumu anlamak için Yakut Türkçesinde ikizleşmiş ünsüzlerin kullanımına dair bir istatistik tahlil tarafımızca yapılmıştır. Bir edebiyat metninden 1000 kelime ele alınmıştır¹⁷. Bu metinde toplam 173 ikizleşmiş ünsüzü olan kelime tespit edilmiştir. Bunların arasından morfolojik olarak bölünen 119 kelime bulunmuştur. Mesela; *tahayasčittar* ‘hamallar’, *hālbittar* ‘kalmışlar’, *balayangnga* ‘çadırda’, *kihungngi* ‘kışlık’ vb. 54 kelime kullanımında (20 farklı kelimedede) ikizleşmiş ünsüzlere çağdaş dilde morfemlere ayrılmayan kelime köklerinde rastlanmaktadır. Araştırdığımız bu duruma göre morfolojik olarak bölünebilen ve bölünemeyen ikizleşmiş ünsüzleri olan kelimelerin oranı 7:3’tür. Araştırmanın sonucuna göre morfolojik olarak bölünebilen ikizleşmiş ünsüzü olan kelimeler çoğunluktadır. Bu 54 kelimenin kullanımına tarihî açıdan bakıldığında alıntı olan kelimelerde (11 kelime kullanımı) ikizleşme, anlam ayrımı dolayısıyla değil de Yakut Türkçesinin fonetik kurallarından ötürü oluşmuştur. Mesela; *biässār* ‘sağlık memuru’, *södüöččüyā* ‘Feodossiya (Kırım’da bir liman şehri)’, *akkās* ‘ret (Ruşçadan alıntı bir kelime)’, *nūčča* ‘Rus (Evenki dilinden alınmıştır)’. Kalan 16 kelimedede 43 kelime kullanımı, bütün ünsüzlerin ikizleşmesi tarihî karşılaştırma açısından iki farklı fonemin aynışması sonucunda oluşmuştur. Mesela; *šappa* ‘nerede’, Eski Türkçede *kanda*¹⁸, Özbek

¹⁰ L. N. Haritonov, adı geçen eser, s. 62.

¹¹ Adı geçen eser. 62; N. D. Dyaçkovskiy, adı geçen eser, s. 27.

¹² L. N. Haritonov, adı geçen eser. 62; N. D. Dyaçkovskiy, adı geçen eser s. 27.

¹³ P. P. Baraşkov, adı geçen eser. 11; T. P. Samsonova, adı geçen eser s. 9.

¹⁴ R. I. Avanesov, V. I. Sidorov, **Sistema Fonem Russkogo Yazıka (Ruşçanın Fonem Sistemi). "İz istorii öteçestvennoj fonologii" (Fonoloji Tarihinden)**, Moskova 1970, s. 273; M. I. Matuseviç, **Vvedeniye v Obşçuyu Fonetiku (Genel Fonetige Giriş)**, Moskova 1959, s. 16.

¹⁵ L. V. Şçerba, **İzbranniye Raboti Po Russkomu Yazıku (Ruşçayla İlgili Çalışmalar)**, Moskova 1957, s. 165.

¹⁶ Adı geçen eser.

¹⁷ Amma Açığıya. Biesser nuuçça. G. R. Kardaşevskay, İ. N. Rojin, **i Saha literaturata**, Yakutsk 1972, s. 79—83.

¹⁸ E. K. Pekarskiy, **Slovar Yakutskogo Yazıka (Yakut Türkçesi Sözlüğü)**, 1959, t. III: s. 3301.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Türkçesinde *kayda*, *kayga*¹⁹, *hallān* ‘gökyüzü’ > *alın+an*²⁰ *otton* ‘ise’ > *onton*²¹, Özbek Türkçesinde *undan*²² vb.

Burada L. V. Şerba’nın bu konuda söylediği şu notu zikretmek yerinde olur: “Eğer kelimenin morfolojik ayrımı net değilse onun tarihi geçmişi araştırılmalıdır”²³.

Yakut Türkçesi - Rusça Sözlük’ün²⁴ «a» maddesindeki ilk 1000 kelimeyi de inceledik. Bunların 31’inde ikizleşmiş ünsüz yer almaktadır. Bu kelimeler içerisinden 22’si Rusçadan alıntıdır. Mesela; *ammiak* ‘amonyak’, *antenna* ‘anten’, *apellatsiya* ‘başvuru, istinaf’, *appaara* Rus. *opara* (mayalanmış hamur), *appetit* ‘iştah’, *aannyal* Rus. *angel* ‘melek’ vb. Yakut Türkçesinde ikizleşmiş ünsüzü olan kelimeler şöyledir: *amiñnyar* ‘çalı çırpı’, *appa* ‘hendek’ *appay* ‘aralanmak, az açılmak’, *appa8* ‘düşük cenin’, *arallān* ‘keşmekeş, karmakarışık’, *āttā* ‘adlandırma’, *allay* ‘ağız açmak’, *allar* ‘dövmek’, *allır-ballır* ‘tepelik pürüzlük’. Ancak bu örneklerdeki ikizleşme, ünsüzlerin aynılaşması sebebiyle oluşmuştur. *Amiñnyar* ‘çalı çırpı’ kelimesi, *amalgıar* olarak da telaffuz edilebilir (krş. *amanyıkı* ‘melez çamin küçük dalı’) *appa* ‘hendek’, *appay* ‘ağız açmak’ anlamında esnemek, *appa8* ‘düşük cenin’ kelimeleri *at-* ‘açmak’ kelimesinden türemiştir; *arallan* ‘keşmekeş, karmakarışık’ kelimesi, *aralın-* ‘iki yana ayrılmak’ kelimesinden türemiştir. *āttā* ‘adlandırmak’ kelimesi de *āt* kelimesinden türemiştir²⁵.

Fonetik açıdan (seslerin boğulanma noktası açısından) P. P. Baraşkov’a göre Yakut Türkçesindeki ikizleşmiş ünsüzler, “iki zirveli değildir”²⁶.

M. İ. Matusieviç’in tanımlamasına göre iki zirveli veya çiftleşmiş ünsüz dendiği zaman “çoğunlukla ünlüler arasında yer alan ünsüzleri anlamak lazımdır, onların boğulanma noktasında kaslar aşırı gerilir, sonra gerilme azalır, sonra tekrar güçlenir. Ve bu durum, iki heceye bölünen iki ünsüz etkisi yaratır” (Şerba’ya göre “iki zirveli”)²⁷.

Uzun ve kısa ünsüzlerle ilgili sorunu çözerken “ikizleşmiş ünsüzün gerçekten varlığını; yani fonemik olarak iki bileşenli, iki eşit ünsüz foneme bölünebilen ünsüzün varlığını veya fonemik olarak bölünmeyen tek fonemli uzun ünsüzün varlığını” belirtmek gerekir²⁸. Yakut Türkçesindeki ikizleşmiş ünsüzler, *bizce iki zirvelidir*. L. R. Zinder’e göre kelime kökü veya kök ile ekin birleştiği yerde uzun ünsüzü olan kelimelerin miktar oranları da çok önemlidir. Eğer kök ile ekin birleştiği yerde uzun ünsüzü olan kelimeler, kelime kökündeki uzun ünsüzlü durumlara nazaran çoğunlukta ise o zaman uzun ünsüzün iki foneme bölündüğü düşünülmektedir²⁹. Bizim incelediğimiz Yakut Türkçesine ait metinde en çok iki morfemin (kök ile ekin) birleştiği yerde *ikizleşmiş ünsüz* vardır.

Yakut Türkçesinde böyle ikizleşmiş ünsüzler, fonemlerin anlam ayırt edici işlevinden dolayı oluşmamışlardır (eğer onlara ‘tasarruf açısından bakılırsa’). Çünkü ikizleşmiş ünsüzlerin varlığı, kelimedeki anlamların ‘belirsizlik seviyesini azaltmaya’ neden olmamaktadır³⁰.

¹⁹ *Üzbeško-Russkiy Slovar (Özbek Türkçesi - Rusça Sözlük)*, Moskova 1959, s. 598.

²⁰ E. K. Lekarskiy, adı geçen eser, III: s. 165.

²¹ Adı geçen eser, II: s. 1898.

²² *Üzbeško-Russkiy Slovar (Özbek Türkçesi - Rusça Sözlük)*, Moskova 1959, s. 470.

²³ L. V. Şerba, *İzbranniye Raboti Po Russkomu Yazıku (Rusça ile İlgili Seçilmiş Çalışmalar)*, Moskova 1957, s. 165.

²⁴ *Yakutsko-Russkiy Slovar (Yakut Türkçesi - Rusça Sözlük)*, Moskova 1972, s. 23—46.

²⁵ E. K. Pekarskiy, adı geçen eser I: s. 95—150.

²⁶ P. P. Baraşkov, adı geçen eser, s. 7.

²⁷ M. İ. Matusieviç, *Vvedeniye v Obşçuyu Fonetiku (Genel Fonetığe Giriş)*, Moskova 1959, s. 91.

²⁸ L. R. Zinder, *Obşçaya Fonetika (Genel Fonetik)*, Leningrad 1960, s. 126.

²⁹ L. R. Zinder, adı geçen eser, s. 128.

³⁰ A. Martine, *Printsip Ekonomii v Fonetičeskih İzmeneniyah (Fonetik Değişmelerde Tasarruf Prensipleri)*, Moskova 1960, s. 184.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/1 Winter 2013

Bu arada, daha önceki araştırmacılar Yakut Türkçesinde uzun ünsüz değil de *ikizleşmiş ünsüzlerin varlığından* bahsetmişlerdir³¹. L. N. Haritonov, "... benzeşmenin aşırı gelişmesinin çok sayıda ikizleşmiş ünsüzün türemesine yol açmakta" olduğunu söylemiştir³². Yakut Türkçesinde ikizleşmiş ünsüzler olayı, sadece kelime kökü ve kök ile ekin birleştiği yerde değil iki kelimenin yan yana geldiği yerde de oluşabilir. Rusçada yan yana gelen kelimelerde ikizleşme olayını incelenmiş olan L.V. Şerba şu sonuca varmıştır: "Rusçada iki zirveli ünsüzlere iki temel kelime çeşidi olan sözcüklerde rastlanır. Mesela; *dom moy* 'ev benim', *vkus soli* 'tuzun tadı' vb. Yardımcı söz çeşidi ve temel söz çeşidi durumlarında da bu durum aşikârdır. Mesela; *at toka* 'elektrik akımından', *bez sada* 'bahçesiz' vb"³³.

Yakut Türkçesinde de kelimelerin yan yana geldiği yerde ünsüz ikizleşmesi olayı mevcuttur. Mesela; *ot toior* 'ot topluyor' (krş. *ottoyor* 'harfiyyen kendi arasında') *itirik kälää* 'sarhoş gelir', *il lâmpata* 'al lambayı', *kus suolä* 'ördek izi', *8ara8 8arata* 'göz bebeği' vb.

Yakut Türkçesi imlasına göre kelime ortasında şu ünsüzler ikizleşmektedir: *kk, ll, mm, nn, nngg, ŋŋ, pp, ss, tt, 88, čč*. Ayrıca kelime ortasında ikizleşmiş olup ancak yazıda yansıtılmayan ötümlü-patlayıcı *d* ünsüzü de vardır: *orduk –odduk* 'daha iyi' vb.

Kanaatimizce kelime sonunda kullanılmayan *h, g, ɣ* ünsüzleri ve *y* ünsüzü ikizleşmemektedir. Kelimeler yan yana geldiği zaman yalnızca *d* değil *b* ünsüzü de ikizleşir. Mesela; *it dayanı- iddayanı* 'it dahi', *sap bulla- sabbulla* 'ipi buldum' vb.

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak Yakut Türkçesinde uzun ünsüzler, normal ünsüzlerden fonolojik ve anlam ayırt edicilik açısından farklıdır. Yakut Türkçesindeki ikizleşmiş ünsüzler, fonetik olarak *iki zirvelidir*. Hece arası, morfem (~ek ve kök) birleştiği yerde veya kelimelerin birleştiği yerde bulunurlar. Yakut Türkçesindeki ikizleşmiş ünsüzlerin çoğu yan yana gelince tamamıyla benzeşmeye uğramış ünsüzlerin bir türü olurlar. Yan yana gelmeden ünsüzlerin ikizleşmesine bazı öz Yakut Türkçesine ait kelimelerin veya alıntı kelimelerin kökünde rastlanmaktadır. Mesela; *ikki* 'iki', *sättä* 'yedi', *sappäs* 'yedek', *sappıki* (< Rus. *sapók*) 'çizme' vb. Bu durum, ünsüz ikizleşmesi gibi fonetik olayın geniş etki alanını gösterir.

KAYNAKÇA

Amma Açığıya. Biesser nuuçça. KARDAŞEVSKAY G. R. ROJİN. İ. N., **i Saha Literaturata**, Yakutsk 1972, s. 79—83.

AVANESOV R. I. SİDOROV. V. İ., **Sistema Fonem Russkogo Yazıka (Ruşanın Fonem Sistemi). "İz istorii öteçestvennoy fonologii" (Fonoloji Tarihinden)**, Moskova 1970, s. 273.

³¹ O. Böhtlingk, **i Über die Sprache der Jakuten**. SPb., 1851, § 218; L. N. Haritonov, adı geçen eser, s. 10; E. K. Pekarskiy, adı geçen eser. t. I: s. 8.

³² L. N. Haritonov, adı geçen eser, s. 82.

³³ L. V. Şerba, **Fonetika Frantsuzskogo Yazıka (Fransızcanın Fonetigi)**. Moskova 1957, s. 79.

- BARAŞKOV P. P., *Zvukovoy Sostav Yakutskogo Yazıka. (Yakut Türkçesinin Ses Dizini)*, Yakuts 1953, s. 9.
- BÖHTLİNGK O., *i Über die Sprache der Jakuten*. SPb., § 1851, 218.
- DYAÇKOVSKIY Ya. D. *O Foneticeskom Osvoenii Zaimstvovannih Slov v Yakutskom Yazıke (Yakut Türkçesinde Alıntı Kelimelerin Fonetik Uyarlanması)*, Yakutsk 1962, s. 26.
- HARİTONOV L. N., *Sovremenniy Yakutskiy Yazık (Çağdaş Yakut Türkçesi)*, Yakutsk 1947, s. 47.
- MATUSEVİÇ M. İ., *Vvedeniye v Obşçuyu Fonetiku (Genel Fonetige Giriş)*, Moskova 1959, s. 16.
- MARTİNE A., *Printsip Ekonomii v Foneticeskih İzmeneniyah (Fonetik Değişmelerde Tasarruf Prensibi)*, Moskova 1960, s. 184.
- MATUSEVİÇ M. İ., *Vvedeniye v Obşçuyu Fonetiku (Genel Fonetige Giriş)*, Moskova 1959, s. 91.
- PEKARSKIY E. K., *Slovar Yakutskogo Yazıka (Yakut Türkçesi Sözlüğü)*, t. III: 1959, s. 3301.
- SAMSONOVA T. P., *İzuçeniye Fonetiki v 5 Klasse (Yakut Okulunun 5. Sınıfında Fonetik Eğitimi)*.
- SLEPTSOV P. A., *Russkiye Leksiçeskiye Zaimstvovaniya v Yakutskom Yazıke (Yakut Türkçesinde Rusça Leksik Alıntılar)*, Yakutsk 1964, s. 93.
- ŞÇERBA L. V., *İzbranniye Rabotı Po Russkomu Yazıku (Rusçayla İlgili Seçilmiş Çalışmalar)*, Moskova 1957, s. 165.
- ŞÇERBA L. V., *Fonetika Frantsuzskogo Yazıka (Fransızcanın Fonetigi)*. Moskova 1957, s. 79.
- Üzbeksko-Russkiy Slovar (Özbek Türkçesi - Rusça Sözlük)* Moskova 1959, s. 598.
- Yakutsköy Şkolı Voprosı Metodiki Prepodavaniya Russkogo Yazıka V 5—8 Klassah Yakutsköy Şkolı (Yakut Okulunun 5- 8. Sınıflarında Rusça Eğitim Metotları)*, Yakutsk 1967, s. 9.
- Yakutsko-Russkiy Slovar (Yakut Türkçesi - Rusça Sözlük)* Moskova 1972, s. 23—46.
- ZINDER L. R., *Obşçaya Fonetika (Genel Fonetik)*, Leningrad (1960), s. 125.